

Pintures dels absis de St. Quirze de Pedret per Eduard Carbonell

Pedret és un dels conjunts que presenten caràcters més "classicistes" de tot el romànic conservat al museu. Aquest classicisme el relaciona directament amb la Lombardia, amb l'art a l'entorn de Milà, amb conjunts com Civate, Galliano o Prugiasco, segons la historiografia. Classicisme que després es perdrà, en part, a favor d'un major geometrisme; cas per exemple del magnífic conjunt de Sant

Clement de Taüll. Classicisme d'un altre signe, ben segur, però que d'alguna manera retrobarem un segle més tard en el MNAC en les pintures de Sixena, a través del seu patent bizantinisme.

Pedret, tant pel seu tema representat com en relació amb l'altra absidiola que guarda el museu, i l'absis central conservat al Museu de Solsona, presenta un dels més rics i sobretot originals programa

iconogràfic, no només pel que fa al fons del museu sinó també pel que fa al panorama internacional. Hi ha representada la paràbola de les verges prudentes i les verges nècies: a la dreta quatre verges nècies sostenen les llànties d'oli buides i una cinquena truca a la porta tancada de l'espòs. I a l'esquerra les cinc verges prudentes amb corona i nimbe s'asseuen al banquet celestial. A la dreta hi ha la imatge de l'església com una dama asseguda sobre un edifici. A la cúpula, dins la mandorla, es mostra la imatge de la Mare de Déu i el nom en molt mal estat de conservació. Les verges representen les ànimes dels difunts que en el judici final seran escollides per les seves bones obres (les que tenen les llànties d'oli). A l'absis central, conservat a Solsona, apareix la visió apocalíptica del tron. És un programa iconogràfic molt complex, que segueix la tradició iconogràfica apocalíptica d'Europa, al marge de la tradició pictòrica dels beats.

Per altra banda, qui va pintar l'absidiola de Pedret va introduir a Catalunya, a finals del segle XI, un estil pictòric que portava de Lombardia -d'on devia procedir- i va generar la seva difusió a part del territori de Catalunya. Sant Pere de Burgal i Santa Maria d'Àneu en són conjunts relacionats estretament; també Àger i encara molt més allunyats estilísticament Orcau i Argolell. Pintor el de Pedret que pot ser el paradigma de la itinerància, en paral·lel als mestres constructors que, procedents també del nord d'Itàlia, introduïren pocs anys abans a Catalunya un sistema constructiu propi de la Lombardia.

Per la seva cronologia, finals del segle XI, el conjunt de Pedret es converteix en un dels més antics romànics conservats al país. Alhora, aquestes pintures van ser objecte dels primers estudis sobre pintura romànica catalana. F. Muns, al 1877, i J. Puiggarí, al 1889, parlen de Pedret. En aquest moment s'iniciava en la nostra història la recuperació de l'art medieval, a la vegada que els eclecticismes romànics i gòtics es feien patents en edificis com la Universitat de Barcelona d'Elies Rogent. Conceptes com Renaixença i Noucentisme no són aliens a aquestes pintures. Tampoc ho és la Mancomunitat ni l'Institut d'Estudis Catalans, perquè, el 1922 la Junta de Museus inicià la seva recuperació. Les pintures de Pedret formen part de la història del nostre país.

CARME PUÉRTOLAS

Santa Maria de Taüll per Joaquín Yarza

Santa Maria de Taüll mostra encara tots els seus murs coberts amb pintura, com sempre es va pretendre, encara que poques esglésies catalanes els conservin així. En general, quan la construcció de l'església s'havia acabat o simplement es podia utilitzar la capçalera per al culte, mentre les obres seguien en la zona de les naus, apareixia el pintor que havia d'omplir amb frescs tot l'interior. Moltes vegades circumstàncies diverses (econòmiques, constructives, etc.) l'obligaven a detenir-se un cop acabada la pintura de les capelles. Una bona part dels edificis catalans van quedar d'aquesta manera. Encara que sempre hi havia la intenció de continuar. Això va succeir també a Santa Maria de Taüll. Fou cridat un primer artista, no sabem d'on, probablement de Catalunya, encara que amb una formació procedent de la Lombardia, que va dedicar els seus esforços a les tres capelles de la capçalera. Però el seu treball va quedar interromput, tal vegada poc abans del 1123. Pocs anys més tard, es va disposar de mitjans per continuar l'obra. Per desgràcia, ja no era allí ni el primer pintor ni un altre que quasi al mateix temps treballava en l'església veïna de Sant Climent. Llavors es va recórrer a un artista més modest, potser format al costat del pintor que abans havia actuat. Els murs de les naus, els suports columnaris, la zona del fons, es van cobrir amb pintures més barroeres. El resultat en bona mesura el podem veure encara, si bé el pas del temps, la petja de l'home i la duresa del clima van destruir sobretot la major part de pintures de la cara nord.

En l'absis central destaca la presència majestàtica de la Verge amb el Nen que és envoltada en una mandorla mística, halo en forma d'el·lipse, que només correspon a Déu, perquè Maria és aquí com a *Sedes pueri* o *Sedes sapientiae*, Tron del Nen o Tron de la Saviesa divina. A ell s'acosten els mags que veuen encara l'estrella que els va guiar. És una epifania, una manifestació de la divinitat, carregada de significat pel sentit universalista i eucarístic que es donava a aquesta visita. Després, en els murs d'aquesta capella, els apòstols i, en la volta, Melquisedec i Abel fent les seves ofrenes a déu.

La reiteració d'aquesta presència ne-

cessària d'escenes amb variants en tant esglésies catalanes pot semblar una pesada repetició del mateix tema, quan la composició més desitjable seria que continués amb cicles narratius i entre ells algun dedicat a la vida de Jesús. Això és el que succeeix a Santa Maria, on encara es troben històries de la infantesa. Potser la part superior, malme- sa, es va dedicar a algun sant. Però en

arribar als peus, aquest món es veu substituït per un meticulós, animat i expressionista judici final amb una menció dels elogis i una descripció dels càstigs i dels condemnats. Situar el judici final en el mur oposat a la capçalera fou un costum cristià, tant a Bizanci com a Occident, però se n'han perdut quasi tots i això dona un major valor significatiu i testimonial a la nostra pintura.

CARME PUÉRTOLAS

